
Marek Mariusz Tytko

(Uniwersytet Jagielloński - Biblioteka Jagiellońska, al. Adama Mickiewicza 22, 30-059 Kraków; e-mail: marek.mariusz.tytko@uj.edu.pl)

Międzynarodowy obraz literatury czeskiej i słowackiej.

Czescy i słowaccy pisarze we współczesnej polskiej encyklopedystyce (wybrane przykłady)

Europejskie źródła czeskiej literatury nie ulegają wątpliwości, próbował je określić chociażby m. in. Václav Černý w książce pt. *Europejskie źródła czeskiej kultury* (1981, wyd. polskie 1989). Podobnie rzecz się przedstawia z europejskimi korzeniami literatury słowackiej. Od czasów św. Cyryla i św. arcybiskupa Metodego, bizantyńskich autorów, zaliczanych do kręgu pisarzy działających na terenie tzw. Państwa Wielkomorawskiego (IX w.), literatura powstająca na ziemiach czeskich i słowackich zaliczana jest do kręgu świata cywilizowanego, tj. do cywilizacji bizantyńskiej w IX w., a od IX/X w. (w Czechach) i nieco później na Słowacji – do cywilizacji łacińskiej. W ramach europejskiego wymiaru czeskiej i słowackiej literatury dotąd niebadanym zagadnieniem jest np. obecność pisarzy czeskich i słowackich we współczesnych, polskich słownikach i encyklopediach XXI w. Niniejszy artykuł próbuje zapełnić tę lukę (brak badań tego tematu), przybliżając tytułową problematykę, ukazując jej wybrane aspekty. Pod uwagę wzięto parę przykładowych publikacji naukowych typu encyklopedycznego.

Słownik pisarzy świata pod redakcją Juliana Maślanki prezentuje w sumie ok. 5000 biogramów pisarzy z całego świata, z wyłączeniem pisarzy polskich. Czescy¹ pisarze są

¹ W *Słowniku pisarzy świata* (2004) występują biogramy następujących pisarzy czeskich (co zaliczono w *Słowniku* terminem: *czes.*), takich, jak (alfabetycznie biorąc): 1) Arbes Jakub (1840–1914), pisarz, publicysta, 2) Aškenazy Ludvík (1921–1986), pisarz, emigrant, 3) Balbín Bohuslav (1621–1688), poeta, dramatopisarz, teoretyk i historyk literatury, 4) Vladislav Jan, właśc. Ladislav Bambásek (1923–2009), prozaik, poeta, sygnatariusz *Karty 77'*, emigrant, 5) Majerová Marie, właśc. Marie Bartošová (1882–1967), pisarka, 6) Biebl Konstantin (1898–1951), poeta, 7) Blahoslav Jan (1523–1571), pisarz, 8) Březina Otokar, właśc. Václav Jebavý (1868–1929), poeta, 9) Čapek Josef (1887–1945), pisarz i malarz, 10) Čapek Karel (1890–1938), pisarz, prozaik, dramaturg, eseista, 11) Čapek-Chod Karel Matěj, właśc. Karel Matěj Čapek (1860–1927), prozaik, dramatopisarz, 12) Čech Svatopluk (1846–1908), poeta, prozaik, 13) Čelakovský František Ladislav (1799–1852), poeta, filolog, 14) Černý Václav (1905–1987), krytyk i historyk literatury, 15) św. Cyryl (ok. 827–869) i św. Metody (I ćw. IX w.–885), arcybiskup Moraw, misjonarze Słowian, twórcy glagolicy, kodyfikatorzy języka starocerkiewnosłowiańskiego (proto-słowiańskiego), 16) Deml Jakub (1878–1961), poeta i prozaik (katolicki), 17) Diviš Ivan (1924–1999), poeta, emigrant, 18) Drda Jan (1915–1970), prozaik, dramatopisarz, 19) Durych Jaroslav (1886–1962), pisarz, 20) Dyk Viktor (1877–1931), poeta, prozaik, dramatopisarz, 21) Effenberger Vratislav (1923–1986), poeta, teoretyk literatury i sztuki, 22) Erben Karel Jaromír (1811–1870), poeta, folklorysta, 23) Filip Ota (1930–1998), pisarz (powieściopisarz), emigrant, 24) Fischer Otokar (1883–1938), poeta i dramatopisarz, 25) Fischl Viktor (1912–2006), poeta, prozaik, dyplomata, 26) Frič Josef Václav (1829–1890), poeta, prozaik, dramatopisarz, 27) Fučík Julius (1903–1943), pisarz, publicysta, 28) Fuks Ladislav (1923–1996), pisarz (powieściopisarz), 29) Gellner František (1881–1914), poeta, prozaik, 30) Gruša Jiří (1938–), poeta, prozaik, emigrant, 31) Hájek

reprezentowani w *Słowniku pisarzy świata* bardzo obficie, naliczyłem w sumie 107 biogramów dotyczących „czeskich” (związanych z czeską kulturą) autorów (od IX do XX w.). W tym

z Libočan Václav (?–1553), kronikarz, 32) Halas František (1901–1949), poeta i tłumacz (m. in. Mickiewicza i Słowackiego), 33) Hanka Václav (1791–1861), poeta, filolog, tłumacz (falsyfikator), 34) Hašek Jaroslav (1883–1923), pisarz, 35) Hasištejnský z Lobkovic Bohuslav (ok. 1460–1510), poeta (łacińskojęzyczny), 36) Havel Václav (1936–[2011; pozn. red]), dramaturg, eseista, sygnatariusz *Karty 77*, prezydent, 37) Havlíček-Borovský Karel (1821–1856), pisarz, tłumacz (m. in. Mickiewicza), 38) Hlaváček Karel (1874–1898), poeta, 39) Hodrová Daniela (1946–), pisarka, teoretyczka literatury, 40) Holan Vladimír (1905–1980), poeta, 41) Hostovský Egon (1905–1973), pisarz, emigrant (od 1949 w USA), 42) Hrabal Bohumil (1914–1997), pisarz, 43) Hus Jan (ok. 1371–1415), pisarz (łacińskojęzyczny), reformator religijny, 44) Jirásek Alois (1851–1930), prozaik, dramaturg, 45) John Jaromír, właśc. Bohumil Markalous (1882–1952), pisarz, 46) Karásek ze Lvovic Jiří, właśc. Josef Karásek (1871–1951), poeta, prozaik, 47) Kisch Egon Erwin (1885–1948), publicysta (niemieckojęzyczny), 48) Klíma Ivan (1931–), prozaik i dramaturg, 49) Klíma Ladislav (1878–1928), pisarz, filozof, 50) Kohout Pavel (1928), pisarz, 51) Kolář Jiří (1914–2002), poeta, plastyk, 52) Komenský Jan Amos (1592–1670), pisarz, filozof, pedagog, emigrant, 53) Kosmas (ok. 1045–1125), kronikarz, 54) Krásnohorská Eliška, właśc. Alžběta Pechová (1847–1926), poetka, publicystka, tłumaczka (m. in. Mickiewicza), 55) Kundera Milan (1929–), pisarz, tłumacz, emigrant, 56) Langer František (1888–1965), dramaturg, prozaik, 57) Linhartová Věra (1938–), pisarka, eseistka, emigrantka, 58) Lustig Arnošt (1926– [2001; pozn. red.]), pisarz, emigrant, 59) Mácha Karel Hynek (1810–1836), poeta, 60) Machar Josef Svatopluk (1964–1942), poeta, 61) Macura Vladimír (1945–1999), pisarz, teoretyk literatury, 62) Němcová Božena (1820–1862), pisarka, prozautorka, 63) Neruda Jan (1834–1891), prozaik, 64) Nesvadba Josef (1926–2005), pisarz, 65) Neumann Stanislav Kostka (1875–1947), poeta, 66) Nezval Vítězslav (1900–1958), poeta, 67) Olbracht Ivan, właśc. Kamil Zeman (1882–1952), pisarz, 68) Orten Jiří, właśc. Jiří Ohrenstein (1919–1941), poeta, 69) Páral Vladimír (1932–), pisarz, 70) Pavel Ota, właśc. Otto Popper (1830–1873), pisarz, 71) Peroutka Ferdinand (1895–1978), pisarz, publicysta, emigrant (1948), współtwórca Radia „Wolna Europa”, 72) Pedretti Erica (1930–), szwajcarska pisarka, pochodząca z Moraw (niemieckojęzyczna, katolicka), 73) Pilař Jan (1917–1996), poeta, tłumacz, 74) Poláček Karel (1892–1944), prozaik, dramaturg, 75) Pujmanová Marie, właśc. Marie Hennerová (1893–1958), poetka, powieściopisarka, 76) Rais Karel Václav (1859–1926), poeta, prozaik, 77) Reynek Bohuslav (1892–1971), poeta (religijny), 78) Řežáč Václav, właśc. Václav Voňavka (1901–1956), pisarz, 79) Šalda František Xaver (1867–1937), pisarz, krytyk literacki, poeta, 80) Schulz Karel (1899–1943), pisarz, 81) Seifert Jaroslav (1901–1986), poeta, tłumacz, dziennikarz, noblista, 82) rabin Sidon Karol (1942–), prozaik, dramaturg, sygnatariusz *Karty 77*, emigrant, 83) Skácel Jan (1922–1989), poeta, 84) Škvorecký Josef (1924–), pisarz, emigrant, 85) Sládek Josef Václav (1845–1912), poeta, tłumacz, 86) Šotola Jiří (1924–1989), pisarz, poeta, 87) Souček Ludvík (1926–1978), pisarz, 88) Sova Antonín (1864–1928), poeta, prozaik, 89) Šrámek Fráňa (1877–1952), poeta, prozaik, dramaturg, 90) Stašek Antal, właśc. Antonín Zeman (1843–1931), prozaik, poeta, tłumacz (J. Słowackiego), 91) Štítný ze Štítného Tomáš (ok. 1433–1400), pisarz (religijny, czeskojęzyczny, piszący po czesku), tłumacz, 92) Stoppard Tom, właśc. Tomas Straussler (1937–), angielski dramaturg pochodzenia czeskiego, 93) Světlá Karolina, właśc. Johanna Rottová (1830–1899), pisarka, 94) Teige Karel (1900–1951), teoretyk sztuki, krytyk, 95) Toman Josef (1899–1977), pisarz, poeta, 96) Tyl Josef Kajetán (1808–1856), prozaik, dramaturg, 97) Vaculík Ludvík (1926–), pisarz, opozycjonista, 98) Vančura Vladislav (1891–1942), prozaik, dramaturg, 99) Voskovec Jiří, właśc. Jiří Wachsmann (1905–1981), dramaturg, poeta, 100) Vrchlický Jaroslav, właśc. Emil Frída (1853–1912), poeta, dramaturg, 101) Vyskočil Ivan (1929–), prozaik, dramaturg, 102) Weil Jiří (1900–1959), pisarz, powieściopisarz, 103) Weiner Richard (1884–1937), poeta, prozaik, 104) Wolker Jiří (1900–1924), poeta, dramaturg, 105) Zahradníček Jan (1905–1960), poeta (katolicki), 106) Egon Bondy, właśc. Zbyněk Fišer (1930–2007), poeta, prozaik, filozof, 107) Zeyer Julius (1841–1901), pisarz.

jest jedno hasło wspólne, dotyczące świętych Cyryla i Metodego, autorów bizantyńskich (IX w.), pisarzy tworzących w języku starocerkiewnosłowiańskim, działających na terenie Moraw i zaliczanych do kultury czeskiej z racji miejsca, a nie z powodu języka czy narodowości. Razem daje to 108 osób – „czeskich” autorów wymienionych czy to z imienia lub nazwiska lub z samego imienia (Cyryl, Metody, Kosmas). Do kultury czeskiej zaliczono także osoby urodzone w Czechach, w tym na Morawach, ale tworzące w innym języku, np. niemieckim czy angielskim lub łacińskim, a nie – w czeskim. Do kultury czeskiej zaliczono także emigrantów czeskich. Problemem jest uznanie Słowaków, piszących jednak w języku czeskim (np. *casus* Pavola Jozefa Šafárika). Autorzy ci są kwalifikowani przez słownik czy encyklopedię jako Słowacy, a więc formalnie przynależą do kultury słowackiej, chociaż można by ich włączyć w krąg kultury czeskiej, skoro pisali po czesku. *Słownik pisarzy świata* nie uwzględnia ponadto ani jednego nazwiska polskiego autora, który mieszkał i tworzył lub mieszka i tworzy na terenie Czech czy Moraw². W sumie 108 biogramów postaci (w zasadzie 107 biogramów, bo 1 biogram obejmuje 2 pisarzy) „czeskich” autorów w stosunku do ogólnej liczby ok. 5000 biogramów autorów z całego świata (biogramów pisarzy różnych kultur i narodowości) stanowi w tymże słowniku ilościowo ok. 2,16% ogólnego stanu biogramów.

Dla porównania w tymże samym *Słowniku pisarzy świata* występuje tylko 49 biogramów pisarzy słowackich³ (49 autorów klasyfikowanych przez słownik jako

² Wiadomo wszak, że w Republice Czeskiej jest wielu autorów-Polaków, zwłaszcza na czeskim Śląsku Cieszyńskim; na ten temat (MARTINEK 2008). Nie uwzględniono ich w ww. *Słowniku pisarzy świata*.

³ W *Słowniku pisarzy świata* występują biogramy następujących pisarzy **słowackich** (co zaznaczono w *Słowniku* terminem **słowac.**), takich jak: 1) ks. Bajza Jozef Ignác (1755–1836), pisarz, 2) Botto Ján (1829–1881), poeta, 3) Krasko Ivan, właśc. Ján Botto (1876–1958), poeta, 4) Chalupka Ján (1791–1871), dramaturg, prozaik, 5) Chalupka Samo (1812–1883), poeta, 6) Dušek Dušan (1946–), pisarz, scenarzysta, 7) Fabry Rudolf (1915–1982), poeta, publicysta, plastyk, 8) ks. Fándly Juraj (1750–1811), pisarz, 9) Feldek L'ubomír (1936–), pisarz i tłumacz, 10) Figuli Margita (1909–1995), pisarka, prozautorka, 11) Gavlovič Hugolin (1712–1807), poeta i prozaik, autor pieśni religijnych, 12) Hollý Ján (1785–1849), poeta, tłumacz, 13) Hronský Jozef, właśc. Jozef Cíger (1896–1960), pisarz, 14) Hviezdoslav, właśc. Pavol Országh (1849–1921), poeta, dramaturg, tłumacz (m. in. Mickiewicza i Słowackiego), 15) Jaroš Peter (1940–), pisarz (powieściopisarz), 16) Jesenský Janko (1874–1945), poeta, prozaik, 17) Kalinčiak Ján (1822–1871), poeta, prozaik, 18) Karvaš Peter (1920–1999), dramaturg, prozaik, 19) pastor Kollár Ján (1793–1852), pisarz (czeskojęzyczny, niemieckojęzyczny), 20) Král' Janko (1822–1876), poeta, 21) Kukučín Martin, właśc. Matej Bencúr (1860–1928), prozaik, 22) Mináč Vladimír (1922–1996), pisarz, 23) Mitana Dušan (1946–), pisarz, 24) Novomeský Ladislav (1904–1976), poeta, 25) Ondrejov L'udo, właśc. L'udovít Mistrík (1901–1962), poeta, prozaik, 26) Rakovský Martin (1535–1579), pisarz (łacińskojęzyczny), 27) Rakús Stanislav (1940–), prozaik, historyk literatury, 28) Rázus Martin (1888–1937), poeta (religijny), prozaik, 29) pastor Roy Vladimír (1885–1936), poeta, tłumacz, 30) Rúfus Milan (1928–2009), poeta, 31) Šafárik (Šafárik) Pavol Josef (1795–1861), poeta, filolog, uczony (czeskojęzyczny, tworzący po czesku), 32) Šíkula Vincent (1936–2000), pisarz, 33) Silván Ján (1493–1573), poeta (religijny), 34) Šimečka Martin M. (1957–), pisarz, 35) Sládkovič Andrej, właśc. Andrej Braxatoris (1820–1872), poeta, 36) Sloboda Rudolf (1938–1995), pisarz, 37) Smrek Ján, właśc. Ján Čietek (1898–1982), poeta, 38) Štrpka Ivan (1944–), poeta, eseista, 39) Štúr L'udovít (1815–1856), poeta, uczony, kodyfikator słowackiego języka literackiego (1843), 40) Švantner František (1912–1950), pisarz, 41) Tatarka Dominik (1913–1989), pisarz, sygnatariusz *Karty 77*, 42) Timrava, właśc. Božena Slančíková (1867–1951), pisarka, 43) Urban Milo (1904–1982), pisarz, 44) Vajanský Svetozár Hurban, właśc. Svetozár Miloslav Hurban (1847–1916), poeta, prozaik, 45) Válek Miroslav (1927–

„słowaccy”), co stanowi zaledwie 0,98% ogólnego stanu biogramów w tymże słowniku. Mamy więc 108 pisarzy czeskich i tylko 49 pisarzy słowackich w tymże słowniku. Na jednego pisarza „słowackiego” przypada tu ponad dwóch pisarzy czeskich (stosunek 108 : 49 daje dokładnie iloraz: 2,2040816). Inaczej mówiąc, na biogram jednego pisarza czeskiego (1,0) przypada tu zaledwie około jednej drugiej liczby biogramów pisarzy słowackich (stosunek 49 : 108 daje dokładnie iloraz 0,4537037).

Porównajmy w następnym kroku ilość autorów „czeskich”, opisanych w biogramach w słowniku (postacie 108 pisarzy czeskich) oraz ilość osób mieszkających w Czechach współcześnie (populacja ludności Republiki Czeskiej w 1992 r., wynosząca ogółem ok. 10,3 miliona). Otrzymujemy wskaźnik ilościowy, wynoszący $1,04854^{-5}$, ($1,04854$ do potęgi minus piętej). Porównajmy z kolei ilość autorów „słowackich”, opisanych w biogramach w tymże samym słowniku (postacie 49 pisarzy „słowackich”) oraz ilość osób mieszkających na Słowacji współcześnie (populacja ludności Republiki Słowackiej w roku 1994 r., wynosząca ok. 5,3 miliona osób). Otrzymujemy wskaźnik ilościowy, wynoszący $0,924528^{-5}$ (tj. $0,924528$ do potęgi minus piętej)⁴. Na ogólną liczbę ludności zamieszkującej na terenie obecnych Czech (w Republice Czeskiej – 10,3 miliona osób) i na terenie obecnej Słowacji (w Republice Słowackiej – 5,3 miliona osób) wyraźnie nieznacznie przeważają w ww. słowniku biogramy pisarzy czeskich nad biogramami pisarzy słowackich, o czym świadczą obiektywne wskaźniki liczbowe, czysto ilościowe mierniki: 1) wskaźnik dla pisarzy czeskich: $1,04854^{-5}$, wskaźnik dla pisarzy słowackich: $0,924528^{-5}$. Tak, czy inaczej – niedoreprezentowana pod względem ilościowym w *Słowniku pisarzy świata* jest literatura słowacka (co do ilości biogramów pisarzy) w stosunku do literatury czeskiej. Inaczej mówiąc, ww. słownik preferuje pisarzy czeskich bardziej, niż pisarzy słowackich. Relacji ilościowych odnośnie do liczby biogramów pisarzy innych literatur narodowych nie mierzono dla ww. słownika⁵ z uwagi na ograniczone ramy artykułu. Stąd nie porównano w niniejszym artykule ilościowych wskaźników biogramowych dla pisarzy około stu innych narodów (np. pisarzy Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii, Włoch, Rosji, Ukrainy, USA, Kanady, Chin, Indii, Japonii, Izraela, Iranu, Kongo, Argentyny, Brazylii, Australii etc.) ze wskaźnikami obliczonymi dla pisarzy czeskich i słowackich.

Ilość pisarzy w biogramach dotyczących czeskich pisarzy-emigrantów (stałych lub czasowych) jest następująca: 13 osób, co w stosunku do ogólnej liczby pisarzy „czeskich” w biogramach w tymże słowniku (108) stanowi ok. 12,03% wszystkich pisarzy „czeskich” ujętych w słowniku (na trzystaście czeskich pisarzy-emigrantów jest 12 czeskich mężczyzn-

1991), poeta, minister kultury (1969–1988), 46) Vilíkovský Pavel (1941–), pisarz, 47) Záborský Jonáš (1812–1876), pisarz, poeta (religijny), 48) Žarnov Andrej, właśc. František Šubík (1903–1982), poeta, lekarz, członek komisji katyńskiej (1943), więzień polityczny (1945–1952), emigrant, 49) Žáry Štefan (1918–2007), poeta, prozaik.

⁴ Dane na temat populacji ludności na podstawie: *Norwa Encyklopedia Powszechna PWN*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1996, t. 1, s. 834, hasło: „Czechy” i t. 5, s. 892, hasło: „Słowacja”.

⁵ Reprezentantów innych narodowości nie liczono, choć warto byłoby w innym miejscu zrobić porównawczy, obiektywny, ilościowy wykaz reprezentantów literatur wszystkich narodowości świata np. w tymże słowniku, czego dotąd nie uczyniono. Metoda jest prosta, tj. zlicza się występujące biogramy i sumuje biogramy dotyczące pisarzy jednej kultury (narodowości). Następnie porównuje się te dane ilościowe w stosunku do ogólnej ilości biogramów w całym słowniku oraz w stosunku do ilości ludności państwa narodowego (jeśli istnieje takowe, bo np. literatura kurdyjska, reprezentowana w słowniku nie ma przynależności do określonego państwa).

emigrantów i 1 czeska kobieta-emigrantka). Dla porównania ilość biogramów „słowackich” pisarzy-emigrantów wynosi zaledwie 1 (jeden biogram)⁶, czyli ok. 2,04% ogólnej liczby wszystkich biogramów pisarzy słowackich zawartych w tym słowniku (49 biogramów).

Ilość biogramów dotyczących pisarzy pochodzących z terenu Czech i Moraw, co zaznaczono w ww. słowniku, ale przynależących do innych kultur wynosi w sumie: 2 biogramy (1 biogram pisarza angielskiego pochodzącego z Czech i 1 biogram pisarki szwajcarskiej rodem z Moraw). Ilość pisarzy (biogramów) dotycząca pisarzy-imigrantów, którzy przybyli na tereny Czech lub Moraw wynosi 2 osoby (dwaj misjonarze bizantyńscy: św. Cyryl i św. Metody posiadający jeden wspólny biogram w słowniku). Nawet po odjęciu 4 ww. osób (dwóch imigrantów czasowych z IX w. i dwie osoby rodem z Czech lub Moraw) otrzymujemy liczbę w sumie 104 pisarzy „czeskich”, co i tak daje ponaddwukrotną przewagę nad pisarzami słowackimi (49 osób) w omawianym słowniku, licząc poszczególne wskaźniki ilościowe. Poza św. Cyrylem i św. Metodą – słownik nie ujmuje żadnego „pisarza-imigranta”, który przybyłby na teren obecnej Słowacji z innego kraju.

Licząc poszczególnych pisarzy według roku urodzenia (znanego z daty lub przypuszczalnego, szacunkowego, w wypadku pisarzy dawnych) albo wg wieku (stulecia) działalności danego autora (w wypadku braku informacji o roku urodzenia lub śmierci), otrzymuje się następujące liczby pisarzy „czeskich”, notowanych przez *Słownik pisarzy świata*, a urodzonych w poszczególnych wiekach: IX w. – 2 pisarzy, X w. – 0, XI w. – 1, XII w. – 0, XIII w. – 0, w. XIV w. – 2, XV w. – 1, XVI w. – 3, XVII w. – 1, XVIII w. – 2, XIX w. – 53, XX w. – 43. Zaznaczam, że nie ująłem w ww. spisie – dzieł czeskich, anonimowych autorów średniowiecznych, którzy nie mają osobnych biogramów w słowniku, który to słownik koncentruje się na osobach znanych z imienia i nazwiska lub przynajmniej z imienia⁷. W zasadzie 96 biogramów pisarzy/pisarek czeskich dotyczy osób urodzonych

⁶ Chodzi o jeden biogram pisarza słowackiego-emigranta: 1) Žarnov Andrej, właśc. František Šubík (1903–1982), poeta, lekarz, członek międzynarodowej komisji katyńskiej (Katyń 1943), więzień polityczny (1945–1952), emigrant.

⁷ W *Słowniku pisarzy świata* (2004) występują biogramy następujących pisarzy **czeskich** (co zaznaczono w *Słowniku* terminem: **czes.**), takich, jak (chronologicznie biorąc wg roku urodzenia: IX w. – 2 pisarzy: 1) św. Cyryl (ok. 827–869), 2) św. Metody (zm. 885); XI w. – 1 pisarz: 1) Kosmas (ok. 1045–1125), XIV w. – 2 pisarzy: 1) Hus Jan (ok. 1371–1415), 2) Štítý ze Štítého Tomáš (ok. 1333–1400), XV w. – 1 pisarz: 1) Hasištejnský z Lobkovic Bohuslav (ok. 1460–1510), XVI w. – 3 pisarzy: 1) Blahoslav Jan (1523–1571), 2) Hájek z Libočan Václav (?–1553), 3) Komenský Jan Amos (1592–1670), emigrant, XVII w. – 1 pisarz: 1) Balbín Bohuslav (1621–1688), XVIII w. – 2 pisarzy: 1) Čelakovský František Ladislav (1799–1852), 2) Hanka Václav (1791–1861), XIX w. – 53 pisarzy (urodzonych w latach 1801–1900): 1) Arbes Jakub (1840–1914), 2) Majerová Marie, właśc. Marie Bartošová (1882–1967), 3) Biebl Konstantin (1898–1951), 4) Březina Otakar, właśc. Václav Jebavý (1868–1929), 5) Čapek Josef (1887–1945), 6) Čapek Karel (1890–1938), 7) Čapek-Chod Karel Matěj, właśc. Karel Matěj Čapek (1860–1927), 8) Čech Svatopluk (1846–1908), 9) Deml Jakub (1878–1961), 10) Durych Jaroslav (1886–1962), 11) Dyk Viktor (1877–1931), 12) Erben Karel Jaromír (1811–1870), 13) Fischer Otakar (1883–1938), 14) Frič Josef Václav (1829–1890), 15) Gellner František (1881–1914), 16) Gruša Jiří (1938–[2011; poz. red.]), emigrant, 17) Hašek Jaroslav (1883–1923), 18) Havlíček-Borovský Karel (1821–1856), 19) Hlaváček Karel (1874–1898), 20) Jirásek Alois (1851–1930), 21) John Jaromír, właśc. Bohumil Markalous (1882–1952), 22) Karásek ze Lvovic Jiří, właśc. Josef Karásek (1871–1951), 23) Kisch Egon Erwin (1885–1948), 24) Klíma Ladislav (1878–1928), 25) Krásnohorská Eliška, właśc. Alžběta Pechová (1847–1926), 26) Langer František (1888–1965), 27) Mácha Karel Hynek (1810–1836), 28) Neruda Jan (1834–1891), 29) Neumann Stanislav Kostka (1875–1947), 30) Němcová Božena (1820–

w XIX lub XX w., czyli 88,89% wszystkich spośród wszystkich biogramów „czeskich” (108). Mamy więc do czynienia *de facto* ze słownikiem współczesnych lub nowoczesnych pisarzy czeskich (urodzonych w XIX/XX w.), z dodaniem ograniczonej, niewielkiej ilości 12 biogramów pisarzy dawnych (IX w.–XVIII w.), czyli 11,11%. Prawie tysiąc lat historii literatury czeskiej (od IX do XVIII w.) w dużej części jest w słowniku tym anonimowa (brak biogramów autorów czeskich).

Dla porównania zbadano, jak ten sam problem „chronologiczny” przedstawia się na **Słowacji**, wg wyboru tegoż samego *Słownika pisarzy świata*. Na ogólną liczbę 49 pisarzy słowackich, licząc poszczególnych pisarzy słowackich i pisarki słowackie razem, wg roku urodzenia danego autora-Słowaka lub danej autorki-Słowaczki, otrzymujemy następujące liczby pisarzy i pisarek słowackich, notowanych przez ww. słownik, a urodzonych w poszczególnych wiekach⁸: IX–XIV w. – zero⁹), w XV w. – 1 osoba, XVI w. – 1 osoba,

1862), 31) Olbracht Ivan, właśc. Kamil Zeman (1882–1952), 32) Pavel Ota, właśc. Otto Popper (1830–1873), 33) Peroutka Ferdinand (1895–1978), emigrant, 34) Poláček Karel (1892–1944), 35) Pujmanová Marie, właśc. Marie Hennerová (1893–1958), 36) Rais Karel Václav (1859–1926), 37) Reynek Bohuslav (1892–1971), 38) Schulz Karel (1899–1943), 39) Sládek Josef Václav (1845–1912), 40) Sova Antonín (1864–1928), 41) Stašek Antal, właśc. Antonín Zeman (1843–1931), 42) Světlá Karolina, właśc. Johanna Rottová (1830–1899), 43) Šalda František Xaver (1867–1937), 44) Šrámek Fráňa (1877–1952), 45) Teige Karel (1900–1951), 46) Toman Josef (1899–1977), 47) Tyl Josef Kajetán (1808–1856), 48) Vančura Vladislav (1891–1942), 49) Vrchlický Jaroslav, właśc. Emil Frída (1853–1912), 50) Weil Jiří (1900–1959), 51) Weiner Richard (1884–1937), 52) Wolker Jiří (1900–1924), 53) Zeyer Julius (1841–1901), XX w. – 43 pisarzy (urodzonych w latach 1901–2000): 1) Aškenazy Ludvík (1921–1986), emigrant, 2) Vladislav Jan, właśc. Bambásek Ladislav (1923–2009), emigrant, 3) Černý Václav (1905–1987), 4) Diviš Ivan (1924–1999), emigrant, 5) Drda Jan (1915–1970), 6) Effenberger Vratislav (1923–1986), 7) Filip Ota (1930–1998), emigrant, 8) Fischl Viktor (1912–[2006; poz. red.]), 9) Fučík Julius (1903–1943), 10) Fuks Ladislav (1923–1996), 11) Halas František (1901–1949), 12) Havel Václav (1936–[2011; poz. red.]), 13) Hodrová Daniela (1946–), 14) Holan Vladimír (1905–1980), 15) Hostovský Egon (1905–1973), emigrant, 16) Hrabal Bohumil (1914–1997), 17) Klíma Ivan (1931–), 18) Kohout Pavel (1928–), 19) Kolář Jiří (1914–2002), 20) Kundera Milan (1929–), emigrant, 21) Linhartová Věra (1938–), emigrantka, 22) Lustig Arnošt (1926 – [2011; pozn. red.]), emigrant, 23) Machar Josef Svatopluk (1964–1942), 24) Macura Vladimír (1945–1999), 25) Nesvadba Josef (1926–2005), 26) Nezval Vítězslav (1900–1958), 27) Orten Jiří, właśc. Jiří Ohrenstein (1919–1941), 28) Páral Vladimír (1932), 29) Pedretti Erica (1930–) szwajcarska pisarka, pochodząca z Moraw (niemieckojęzyczna, katolicka), 30) Pilař Jan (1917–1996), 31) Řezáč Václav, właśc. Václav Voňavka (1901–1956), 32) Seifert Jaroslav (1901–1986), 33) Sidon Karol (1942–), emigrant, 34) Skácel Jan (1922–1989), 35) Souček Ludvík (1926–1978), 36) Stoppard Tom, właśc. Tomas Straussler (1937–), 37) Škvorecký Josef (1924–), emigrant, 38) Šotola Jiří (1924–1989), 39) Vaculík Ludvík (1926–), 40) Voskovec Jiří, właśc. Jiří Wachsmann (1905–1981), 41) Vyskočil Ivan (1929–), 42) Zahradníček Jan (1905–1960), 43) Zbyněk Fišer, pseud. Egon Bondy (1930–2007).

⁸ W *Słowniku pisarzy świata* występują biogramy następujących pisarzy **słowackich** (co zaznaczono w *Słowniku* terminem **słowac.**), wg roku urodzenia: urodzeni w XV w. – 1 pisarz słowacki: 1) Silván Ján (1493–1573), urodzeni w XVI w. – 1 pisarz słowacki: 1) Rakovský Martin (1535–1579), urodzeni w XVII w. – zero (ani jednej osoby), urodzeni w XVIII w. – 7 pisarzy słowackich, 1) Bajza Jozef Ignác, ks. (1755–1836), 2) Chalupka Ján (1791–1871), 3) Fándly Juraj, ks. (1750–1811), 4) Gavlovic Hugolin (1712–1807), 5) Hollý Ján (1785–1849), 6) Kollár Ján, pastor (1793–1852), 7) Šafařík (Šafařík) Pavol Josef (1795–1861), urodzeni w XIX w. – 15 pisarzy słowackich: 1) Botto Ján (1829–1881), 2) Botto Ján, pseud. Krasko Ivan (1876–1958), 3) Chalupka Samo (1812–1883), 4) Hviezdoslav, właśc. Pavol Országh (1849–1921), 5) Jesenský Janko (1874–1945), 6) Kalinčiak Ján (1822–1871), 7) Král Janko (1822–1876), 8) Kukučín Martin, właśc. Matej Bencúr (1860–1928), 9) Rázus Martin

XVII w. – 0 (zero), XVIII w. – 7 osób, XIX w. – 15 osób, XX w. – 25 osób. Zaznaczam, że nie ująłem w ww. spisie – anonimowych, średniowiecznych dzieł słowackich, bo ich autorzy nie mają biogramów w słowniku. W wypadku biogramów „słowackich” aż 40 (81,63%) z nich (na ogólną liczbę 49 w *Słowniku*) to biogramy osób urodzonych w XIX lub XX w., czyli mamy do czynienia *de facto* ze słownikiem współczesnych lub nowoczesnych pisarzy słowackich (XIX–XX w.). W porównaniu z ilością biogramów pisarzy czeskich, urodzonych w XIX w. lub XX w. (88,89%) – ilość biogramów pisarzy słowackich urodzonych w wiekach XIX lub XX – jest nieco mniejsza (81,63%), jak wynika z analizy ilościowej biogramów w *Słowniku pisarzy świata*. Procentowo więcej dawnych pisarzy słowackich (urodzonych przed XIX wiekiem) ujęto w tej publikacji, niż dawnych autorów czeskich.

Zbadano także ilość „czeskich” mężczyzn-pisarzy oraz ilość „czeskich” kobiet-pisarek wśród ogólnej ilości 108 postaci czeskich (IX–XXI w.), występujących w *Słowniku pisarzy świata* (2004). Obliczono, że ilość mężczyzn-pisarzy przynależących do literatury „czeskiej” wg ww. kryteriów, wynosi 100 osób, natomiast ilość kobiet-pisarek, przynależących do literatury „czeskiej”, wg tych samych kryteriów – wynosi tylko 8 osób. Procentowo biorąc, sumaryczna ilość wszystkich (100) pisarzy-mężczyzn (Czechów) w stosunku do wszystkich postaci (108) czeskiej literatury notowanych przez ww. słownik, wynosi w zaokrągleniu – 92,6%, natomiast ilość kobiet-czeskich pisarek (Czeszek) wynosi odpowiednio – zaledwie 7,4%. Przy analizie chronologicznej, w ww. słowniku występuje zaledwie 5 czeskich pisarek (kobiet-Czeszek) urodzonych w wieku XIX i tylko 3 pisarki urodzone w wieku XX, nie ma natomiast ani jednej kobiety z wieków wcześniejszych (IX–XVIII w. – zero pisarek-kobiet-Czeszek). W *Słowniku pisarzy świata*, biorąc rzecz stosunkowo (relacyjnie), przeważają pisarze czescy (mężczyźni) nad czeskimi pisarkami (kobietami), w relacji¹⁰: 13,5 : 1, tj. na jeden biogram czeskiej pisarki (kobiety) przypada aż

(1888–1937), 10) Roy Vladimír, pastor (1885–1936), 11) Sládkovič Andrej, właśc. Andrej Braxatoris (1820–1872), 12) Smrek Ján, właśc. Ján Čietek (1898–1982), 13) Timrava, właśc. Božena Slančíková (1867–1951), 14) Vajanský Svetozár Hurban, właśc. Svetozár Miloslav Hurban (1847–1916), 15) Záborský Jonáš (1812–1876), urodzeni XX w. – 25 pisarzy słowackich: 1) Dušek Dušan (1946–), 2) Fabry Rudolf (1915–1982), 3) Feldek L'ubomír (1936–), 4) Figuli Margita (1909–1995), 5) Hronský, właśc. Jozef Cíger (1896–1960), 6) Jaroš Peter (1940–), 7) Karvaš Peter (1920–1999), 8) Mináč Vladimír (1922–1996), 9) Mitana Dušan (1946–), 10) Novomeský Ladislav (1904–1976), 11) Ondrejov L'udo, właśc. L'udovít Mistrík (1901–1962), 12) Rakús Stanislav (1940–), 13) Rúfus Milan (1928–), 14) Sloboda Rudolf (1938–1995), 15) Šikula Vincent (1936–2000), pisarz, 16) Šimečka Martin M. (1957–), 17) Štrpka Ivan (1944–), 18) Štúr L'udovít (1815–1856), 19) Švantner František (1912–1950), 20) Tatarka Dominik (1913–1989), 21) Urban Milo (1904–1982), 22) Válek Miroslav (1927–1991), 23) Vilikovský Pavel (1941–), 24) Žarnov Andrej, właśc. František Šubík (1903–1982), emigrant, 25) Žáry Štefan (1918–2007).

⁹ Wliczamy 2 pisarzy – św. Cyryla i św. Metodego (IX w.) formalnie do obszaru Moraw, a Morawy do Czech. Faktycznie jednak należałoby wliczyć św. Cyryla i ś. Metodego także i do pisarzy słowackich, bo tzw. Państwo Wielkomorawskie obejmowało również tereny obecnej Słowacji, język starocerkiewnosłowiański stał się podstawą języka słowackiego. W tej sytuacji liczby pisarzy nieznacznie się zmieniają.

¹⁰ Czeskie pisarki (kobiety), odnotowane w osobnych biogramach w *Słowniku pisarzy świata* (2004) – razem 8 kobiet, w tym – z XIX w. (urodzone 1801–1900) – razem 5 pisarek: 1) Majerová Marie, właśc. Bartošová Marie (1882–1967), 2) Krásnohorská Eliška, właśc. Alžběta Pechová (1847–1926), 3) Němcová Božena (1820–1862), 4) Pujmanová Marie, właśc. Marie Hennerová (1893–1958), 5) Světlá Karolina, właśc. Johanna Rottová (1830–

13,5 biogramów czeskich pisarzy (mężczyzn). Wyraźna dysproporcja ilości mężczyzn w stosunku do ilości kobiet wynika zapewne w przypadku wyboru słownikowego ze względów kulturowych i populacyjnych; prawdopodobnie istnieje mniejsza populacja kobiet-pisarek (Czeszek) w stosunku do populacji mężczyzn-pisarzy (Czechów) w Czechach w XIX–XX w., a wcześniej prawdopodobnie ze względów kulturowych czeskie kobiety (Czeszki) raczej wcale nie zostawały pisarkami, albo bardzo rzadko, *res ad inquirendi*.

Dla porównania w *Słowniku pisarzy świata* występują tylko 2 pisarki-Słowaczki¹¹, na ogólną ilość wszystkich pisarzy i pisarek (biogramów kobiet słowackich i mężczyzn słowackich), wynoszącą 49 osób. Procentowo stanowi to zaledwie 4,08% ogólnej liczby autorów/autorek słowackich, których biogramy pojawiły się w ww. słowniku. Na jeden biogram pisarki słowackiej (Słowaczki) w tym słowniku wypada aż 24,5 biogramu pisarzy (mężczyzn) słowackich (Słowaków). W porównaniu z terenem Czech, gdzie wskaźnik ten dla ww. słownika wynosi odpowiednio jak 1 : 13,5 (jeden biogram pisarki czeskiej [Czeszki] wypada na 13,5 biogramów pisarzy czeskich [Czechów]), proporcje te kształtują się na Słowacji jeszcze gorzej dla biogramów „kobiecych”, niż w przypadku terenu Czech. W omawianym słowniku biografistyka słowacka jest o wiele bardziej (prawie dwukrotnie) „męska” (zdominowana bardziej przez biogramy mężczyzn-pisarzy), niż biografistyka czeska, gdzie jest stosunkowo więcej biogramów kobiet-pisarek, niż w przypadku literatury słowackiej w tym słowniku. Maskulinizacja biografistyki literackiej jednak jest faktem zarówno w odniesieniu do Czech, jak i do Słowacji, przynajmniej tak wynika z ilości biogramów w słowniku. To mężczyźni-pisarze przeważają, a nie kobiety-pisarki w literaturze czeskiej i słowackiej, jak wynika ze *Słownika pisarzy świata*, nie ma w biografistyce „parytetu” płci (pół na pół: 50% mężczyzn, 50% kobiet), przynajmniej tak jest w słowniku.

Warto zwrócić uwagę na obecność w *Słowniku pisarzy świata* biogramów autorów czeskich i słowackich, specjalizujących się w literaturze pięknej, przeznaczonej dla dzieci i młodzieży, literaturze dydaktycznej. Są wśród tych biogramów zarówno biogramy autorów wyłącznie piszących dla młodego odbiorcy literackiego, jak i piszących przy okazji, na marginesie innej twórczości własnej, przeznaczonej dla czytelników dorosłych. W biogramach tych wymieniono jednak fakt istnienia u niektórych pisarzy/pisarek czeskich lub słowackich dorobku literackiego specjalnie skierowanego dla młodego czytelnika. *Słownik pisarzy świata* wymienia zaledwie 5 (słownie: pięciu) pisarzy czeskich¹² (Czechów) oraz zaledwie 3 (słownie: trzech) pisarzy słowackich¹³ (Słowaków), którzy mają w swoim dorobku dzieła dla

1899), z XX w. (urodzone 1901–2000) – razem 3 pisarki: 1) Hodrová Daniela (1946–), 2) Linhartová Věra (1938–), emigrantka, 3) Pedretti Erica (1930–) szwajcarska pisarka, pochodząca z Moraw (niemieckojęzyczna, katolicka).

¹¹ Pisarki (kobiety) słowackie, których biogramy pojawiły się w *Słowniku pisarzy świata*: urodzone w XIX w. 1) Timrava, właśc. Božena Slančíková (1867–1951), urodzone w XX w.: 1) Figuli Margita (1909–1995). Razem – 2.

¹² W *Słowniku pisarzy świata* wymieniono pięciu (5) następujących autorów **czeskich**, mających (jak to zaznaczono w słowniku), w swoim dorobku dzieła dla dzieci i młodzieży lub dzieła dydaktyczne: 1) Bartošová Marie, tj. Marie Majerová (1882–1967), pisarka, 2) Komenský Jan Amos (1592–1670), pedagog, filozof, pisarz, 3) Rais Karel Václav (1859–1926), poeta, prozaik, 4) Řezáč Václav, właśc. Václav Voňavka (1901–1956), pisarz, 5) Skácel Jan (1922–1989), poeta.

¹³ W *Słowniku pisarzy świata* wymieniono trzech (3) następujących autorów **słowackich**, mających, jak to zaznaczono w słowniku, w swoim dorobku dzieła dla dzieci i młodzieży lub dzieła dydaktyczne: 1) Feldek Ľubomír (1936–), pisarz i tłumacz, 2) Gavlovič Hugolín (1712–1807), poeta i prozaik, 3) Šikula Vincent (1936–2000), pisarz.

dzieci i młodzieży, dzieła „dydaktyczne”, jak to zaznaczono w stosownych miejscach w danych biogramach. Jak widać, owych pięciu pisarzy (Czechów) i pisarek (Czeszek), razem wziętych, reprezentujących dydaktyczną literaturę czeską stanowi w stosunku do 108 (stu ośmiu) wszystkich pisarzy/pisarek czeskich, występujących w tymże słowniku – nikły procent, bo tylko około 4,63%. To jest bardzo niewiele, jeśli więcej niż tylko co dwudziesty (tj. 4,63% ogółu) pisarz lub pisarka w Czechach – to autorzy dydaktyczni (autorki dydaktyczne), piszący/piszące dla dzieci i młodzieży. Podobnie owych trzech pisarzy słowackich, którzy m. in. parali się tworzeniem literatury dla dzieci i młodzieży lub zajmowali się pisaniem dzieł dydaktycznych, jak informują o tym poszczególne biogramy, stanowi nikłą część (zaledwie ok. 6,12%) w stosunku do wszystkich 49 biogramów pisarzy słowackich (Słowaków i Słowaczek), które występują w ww. słowniku. Pięciu czeskich i trzech słowackich autorów piszących utwory dla dzieci i młodzieży, tworzących literaturę dydaktyczną – to razem zaledwie 8 osób na w sumie 157 pisarzy (tj. na 108 czeskich + 49 słowackich) reprezentowanych w *Słowniku pisarzy świata* (czyli średnio ok. 5,10%). „Dydaktyczni” pisarze słowaccy są bardziej reprezentowani (proporcjonalnie biorąc w stosunku do wszystkich biogramów pisarzy swojej kultury narodowej), niż „dydaktyczni” pisarze czescy, choć z kolei, ilościowo biorąc, w sensie bezwzględny, sytuacja jest odwrotna, bo czeskich „pisarzy-dydaktyków” jest więcej (5 osób), niż „dydaktyków” słowackich (3 osoby). Być może obraz sytuacji jest nieco odmienny w rzeczywistości, niż w słowniku, bo np. słownik nie przy wszystkich postaciach wymienił *in extenso* fakt tworzenia literatury specjalnie dla dzieci i młodzieży, fakt tworzenia literatury dydaktycznej. Można się również spierać o definicję „literatury dydaktycznej” i jej zakres przedmiotowy (wszak każde dzieło może się stać wtórnie „dydaktyczne”, jeśli jest omawiane na lekcji w szkole jako lektura szkolna, także dzieło przeznaczone „dla dorosłych”), jednak chodziło w niniejszym artykule tylko i wyłącznie o pokazanie *in extenso* treści biogramów, a nie o wchodzenie w analizę całego dorobku każdego z pisarzy czeskich lub słowackich wziętych z osobna.

Przejdźmy teraz do analizy drugiej publikacji encyklopedycznej, tj. do analizy *Encyklopedii literatury światowej*. Z kolei w *Encyklopedii literatury światowej* występuje w sumie 68 biogramów pisarzy i pisarek czeskich (mężczyzn i kobiet razem wziętych)¹⁴.

¹⁴ W *Encyklopedii literatury światowej* (2005) występuje 68 biogramów dotyczących następujących pisarzy **czeskich** (co zaliczono w *Encyklopedii* terminem: **czes.**), takich, jak (alfabetycznie biorąc): 1) Arbes Jakub (1840–1914), pisarz i publicysta, 2) Aškenazy Ludvík (1921–1986), pisarz, emigrant, 3) Vladislav Jan, właśc. Bambásek Ladislav (1923–[2009; poz. red.]), prozaik, poeta, sygnatariusz *Karty 77'*, emigrant, 4) Majerová Marie, właśc. Marie Bartošová (1882–1967), pisarka, 5) Biebl Konstantin (1898–1951), poeta, 6) Čapek Josef (1887–1945), pisarz, malarz, 7) Čapek Karel (1890–1938), pisarz, prozaik, dramatopisarz, eseista, 8) Čech Svatopluk (1846–1908), poeta, prozaik, 9) Diviš Ivan (1924–1999), poeta, emigrant, 10) Drda Jan (1915–1970), prozaik, dramatopisarz, 11) Durych Jaroslav (1886–1962), pisarz, 12) Filip Ota (1930–1998), pisarz (powieściopisarz), emigrant, 13) Frič Josef Václav (1829–1890), poeta, prozaik, dramatopisarz, 14) Fučík Julius (1903–1943), pisarz, publicysta, 15) Fuks Ladislav (1923–1996), pisarz (powieściopisarz), 16) Gruša Jiří (1938–[2011; poz. red.]), poeta, prozaik, emigrant, 17) Halas František (1901–1949), poeta i tłumacz (m. in. Mickiewicza i Słowackiego), 18) Hanka Václav (1791–1861), poeta, filolog, tłumacz (falszyfikator), 19) Hašek Jaroslav (1883–1923), pisarz, 20) Havel Václav (1936–[2011; poz. red.]), dramaturg, eseista, sygnatariusz *Karty 77'*, prezydent, 21) Holan Vladimír (1905–1980), poeta, 22) Hrabal Bohumil (1914–1997), pisarz (powieściopisarz), 23) Hus Jan (ok. 1371–1415), pisarz (łacińskojęzyczny), reformator religijny, 24) Jirásek Alois (1851–1930), prozaik, dramatopisarz, 25) John Jaromír, właśc. Bohumil Markalous (1882–1952),

Dla porównania – w tejże samej *Encyklopedii literatury światowej* naliczyłem zaledwie 27 biogramów pisarzy i pisarek słowackich¹⁵. Ogólna liczba biogramów w *Encyklopedii literatury światowej* wynosi, jak pisze jej redaktor „ponad 3000”, zatem, przyjmując liczbę „3000” dla wstępnych obliczeń, można powiedzieć, że biogramy pisarzy i pisarek czeskich stanowią zaledwie ok. 2,26% ogólnej liczby biogramów publikowanych w tejże encyklopedii. Dla porównania w *Encyklopedii literatury światowej* – słowaccy pisarze (razem 27 osób)

pisarz, 26) Karásek ze Lvovic Jiří, właśc. Josef Karásek (1871–1951), poeta, prozaik, 27) Kisch Egon Erwin (1885–1948), publicysta (niemieckojęzyczny), reportażysta, 28) Klíma Ivan (1931–), prozaik, dramaturg, 29) Klíma Ladislav (1878–1928), pisarz, filozof, 30) Komenský Jan Amos (1592–1670), pisarz, filozof, pedagog, emigrant, 31) Kosmas (ok. 1045–1125), kronikarz, 32) Kundera Milan (1929–), pisarz, tłumacz, emigrant, 33) Langer František (1888–1965), dramaturg, prozaik, 34) Linhartová Věra (1938–), pisarka, esecistka, emigrantka, 35) Lustig Arnošt (1926– [2011; pozn. red.]), pisarz, emigrant, 36) Mácha Karel Hynek (1810–1836), poeta, 37) Macura Vladimír (1945–1999), pisarz, teoretyk literatury, 38) Němcová Božena (1820–1862), pisarka, prozautorka, 39) Neruda Jan (1834–1891), prozaik, 40) Nesvadba Josef (1926–2005), poeta, prozaik, 41) Nezval Vítězslav (1900–1958), poeta, 42) Olbracht Ivan, właśc. Kamil Zeman (1882–1952), pisarz, 43) Páral Vladimír (1932–), pisarz, 44) Pavel Ota, właśc. Otto Popper (1830–1873), pisarz, 45) Pedretti Erica (1930–), szwajcarska pisarka, pochodząca z Moraw (niemieckojęzyczna, katolicka), 46) Pilař Jan (1917–1996), poeta, tłumacz, 47) Pujmanová Marie, właśc. Marie Hennerová (1893–1958), poetka, powieściopisarka, 48) Řežáč Václav, właśc. Václav Voňavka (1901–1956), pisarz, 49) Schulz Karel (1899–1943), pisarz, 50) Seifert Jaroslav (1901–1986), poeta, tłumacz, dziennikarz, noblista, 51) rabin Sidon Karol (1942–), prozaik, dramaturg, sygnatariusz *Karty 77*, emigrant, 52) Skácel Jan (1922–1989), poeta, 53) Škvorecký Josef (1924–), pisarz, emigrant, 54) Souček Ludvík (1926–1978), pisarz, 55) Šrámek Fráňa (1877–1952), poeta, prozaik, dramaturg, 56) Stašek Antal, właśc. Antonín Zeman (1843–1931), prozaik, poeta, tłumacz (J. Słowackiego), 57) Stoppard Tom, właśc. Tomas Straussler (1937–), angielski dramaturg pochodzenia czeskiego, 58) Toman Josef (1899–1977), pisarz, poeta, 59) Vaculík Ludvík (1926–), pisarz, opozycjonista, 60) Vančura Vladislav (1891–1942), prozaik, dramaturg, 61) Voskovec Jiří, właśc. Jiří Wachsman (1905–1981), dramaturg, poeta, 62) Vrchlický Jaroslav, właśc. Emil Frida (1853–1912), poeta, dramaturg, 63) Vyskočil Ivan (1929–), prozaik, dramaturg, 64) Weiner Richard (1884–1937), poeta, prozaik, 65) Wolker Jiří (1900–1924), poeta, dramaturg, 66) Zahradníček Jan (1905–1960), poeta (katolicki), 67) Zbyněk Fišer, pseud. Egon Bondy (1930–[2007; poz. red.]), poeta, prozaik, filozof, 68) Zeyer Julius (1841–1901), pisarz.

¹⁵ W *Encyklopedii literatury światowej* występują biogramy następujących pisarzy **słowackich**, takich jak: 1) ks. Bajza Jozef Ignác (1755–1836), pisarz, 2) Botto Ján (1829–1881), poeta, 3) Botto Ján, pseud. Krasko Ivan (1876–1958), poeta, 4) Fabry Rudolf (1915–1982), poeta, publicysta, plastyk, 5) Feldek L'ubomír (1936–), pisarz i tłumacz, 6) Hollý Ján (1785–1849), poeta, tłumacz, 7) Hronský, właśc. Jozef Cíger (1896–1960), pisarz, 8) Hviezdoslav, właśc. Pavol Országh (1849–1921), poeta, dramaturg, tłumacz (m. in. Mickiewicza i Słowackiego), 9) Karvaš Peter (1920–1999), dramaturg, prozaik, 10) pastor Kollár Ján (1793–1852), pisarz (czeskojęzyczny, niemieckojęzyczny), 11) Kukučín Martin, właśc. Matej Bencúr (1860–1928), prozaik, 12) Mináč Vladimír (1922–1996), pisarz, 13) Mitana Dušan (1946–), pisarz, 14) Ondrejov L'udo, właśc. L'udovít Mistrík (1901–1962), poeta, prozaik, 15) Rakús Stanislav (1940–), prozaik, historyk literatury, 16) Rázus Martin (1888–1937), poeta (religijny), prozaik, 17) Rúfus Milan (1928–), poeta, 18) Šafařík (Šafařík) Pavol Josef (1795–1861), poeta, filolog, uczonec (czeskojęzyczny, tworzący po czesku), 19) Šíkula Vincent (1936–2000), pisarz, 20) Sládkovič Andrej, właśc. Andrej Braxatoris (1820–1872), poeta, 21) Smrek Ján, właśc. Ján Čietek (1898–1982), poeta, 22) Švantner František (1912–1950), pisarz, 23) Tatarka Dominik (1913–1989), pisarz, sygnatariusz *Karty 77*, 24) Urban Milo (1904–1982), pisarz, 25) Válek Miroslav (1927–1991), poeta, minister kultury (1969–1988), 26) Vilikovsky Pavel (1941–), pisarz, 27) Žáry Štefan (1918–), poeta, prozaik.

stanowią zaledwie ok. 0,9% ogólnej liczby biogramów (3000) w tej encyklopedii, czyli na jednego pisarza słowackiego wypada ponad dwóch pisarzy czeskich (obydwu płci razem wziętych). W *Encyklopedii* tej ilość biogramów mężczyzn-pisarzy **czeskich** wynosi – 63, czyli ok. 92,65% ogółu biogramów pisarzy i pisarek **czeskich** ujętych w tej publikacji (68), natomiast ilość kobiet-pisarek czeskich wynosi zaledwie 5, czyli ok. 7,35% spośród biogramów czeskich pisarzy/pisarek¹⁶ razem wziętych. W *Encyklopedii* tej procentowo przeważają pisarze czescy (mężczyźni) nad czeskimi pisarkami (kobietami), w relacji: 63 : 5, czyli na 1 „czeski” biogram „kobiecy” wypada aż 12,6 „czeskich” biogramów „męskich”. Relacje dot. literatury czeskiej są zbliżone jak w przypadku *Słownika pisarzy świata* (wskaźnik wynosił tam – dla przypomnienia: 1 : 13,5).

Dla porównania w tej samej *Encyklopedii literatury światowej* ilość biogramów mężczyzn-pisarzy słowackich wynosi – 27, czyli 100% ogółu biogramów „słowackich” ujętych w tej publikacji, natomiast ilość kobiet-pisarek słowackich wynosi **zero** (0%) spośród biogramów „słowackich” razem wziętych w całej encyklopedii. W *Encyklopedii literatury światowej* występują wyłącznie słowaccy pisarze (mężczyźni-Słowacy)¹⁷. Relacje dot. literatury słowackiej, jeśli chodzi o ilość biogramów dotyczących słowackich pisarek-kobiet (Słowaczek) są pod tym względem znacznie gorsze (zero biogramów Słowaczek, całkowity brak biogramów pisarek-kobiet słowackich), niż w przypadku *Słownika pisarzy świata*.

W *Encyklopedii literatury światowej* z kolei ilościowe zagadnienie obecności biogramów pisarzy czeskich i słowackich, tworzących książki specjalnie przeznaczone dla dzieci i młodzieży, literaturę dydaktyczną, przedstawia się gorzej, niż w *Słowniku pisarzy świata*. W ww. encyklopedii pojawiają się zaledwie 4 (cztery) biogramy „dydaktycznych” pisarzy czeskich¹⁸ oraz tylko 2 (dwa) biogramy słowackich pisarzy dla dzieci i młodzieży¹⁹. Ilość 4 biogramów „pisarzy-dydaktyków” czeskich w stosunku do całkowitej liczby 68 biogramów pisarzy czeskich (Czechów i Czeszek), reprezentowanych w ww. encyklopedii stanowi zaledwie 5,88%. Ilość 2 biogramów „pisarzy-dydaktyków” słowackich w stosunku do całkowitej liczby 27 biogramów pisarzy słowackich (tylko Słowaków, bo brak tu Słowaczek), reprezentowanych w ww. encyklopedii stanowi tylko ok. 7,41%. Wynika z tego, że przy mniejszej ilości biogramów dotyczących pisarzy czeskich i słowackich, reprezentowanych w *Encyklopedii literatury światowej* (68 czeskich + 27 słowackich, co daje razem 95 osób), niż w przypadku biogramów *Słownika pisarzy świata* (gdzie jest 108 czeskich + 49 słowackich, co daje razem 157 osób), biogramy „dydaktycznych” pisarzy

¹⁶ W *Encyklopedii literatury światowej* (2005) występują biogramy następujących pisarek **czeskich** (co zaliczono w *Encyklopedii* terminem: **czes.**), takich, jak (alfabetycznie biorąc): 1) Bartošová Marie, właśc. Marie Majerová (1882–1967), 2) Linhartová Věra (1938–), emigrantka, 3) Němcová Božena (1820–1862), 4) Pedretti Erica (1930–) szwajcarska pisarka, pochodząca z Moraw (niemieckojęzyczna, katolicka), 5) Pujmanová Marie, właśc. Marie Hennerová (1893–1958).

¹⁷ W *Encyklopedii literatury światowej* nie ma w ogóle biogramów pisarek **słowackich** (zero osób).

¹⁸ W *Encyklopedii literatury światowej* wymieniono czterech (4) następujących autorów **czeskich**, mających (jak to zaznaczono w encyklopedii), w swoim dorobku dzieła dla dzieci i młodzieży, dzieła dydaktyczne: 1) Majerová Marie, właśc. Marie Bartošová, (1882–1967), pisarka, 2) Komenský Jan Amos (1592–1670), pedagog, filozof, pisarz, 3) Řežáč Václav, właśc. Václav Voňavka (1901–1956), pisarz, 5) Skácel Jan (1922–1989), poeta.

¹⁹ W *Encyklopedii literatury światowej* wymieniono dwóch (2) następujących autorów **słowackich**, mających, jak to zaznaczono w słowniku, w swoim dorobku dzieła dla dzieci i młodzieży lub dzieła dydaktyczne: 1) Feldek L'ubomír (1936–), pisarz i tłumacz, 2) Šikula Vincent (1936–2001), pisarz.

czeskich i słowackich, tworzących dla dzieci i młodzieży, stanowią proporcjonalnie nieznacznie większy procent ogółu biogramów pisarzy czeskich i słowackich (średnio ok. 6,32%). Wskaźnik ten obliczono, dzieląc sumaryczną liczbę 6-ciu „dydaktyków” czeskich i słowackich (4 czeskich + 2 słowackich) przez sumaryczną liczbę 95 biogramów wszystkich pisarzy czeskich i słowackich (68 czeskich + 27 słowackich). Działanie obliczeniowe było tu następujące: $[(4 + 2) : (68 + 27)] \times 100\% = 6,32\%$. Przypomnijmy, że dla *Słownika pisarzy świata* ten sam wskaźnik „dydaktyzacji” pisarzy czeskich i słowackich średnio wynosił 5,10%. Wniosek z tego płynie taki, że proporcjonalnie biorąc, biogramów czeskich i słowackich „pisarzy-dydaktyków” jest więcej w *Encyklopedii literatury światowej*, niż w *Słowniku pisarzy świata*, a mianowicie wskaźnikowo – o 1,22%, bo 6,32% minus 5,10% daje razem 1,22%). Proporcjonalnie jednak biorąc, jest to wzrost o ok. jedną czwartą, tj. o 23,92%, bo w przybliżeniu licząc $(6,32\% : 5,10\%) \times 100\% = 23,92\%$. Przy mniejszej ilości pisarzy w encyklopedycznym wyborze, tj. przy większej selekcji – czeskich i słowackich „pisarzy-dydaktyków” jest proporcjonalnie więcej, jeśli chodzi o biogramy.

W niniejszym artykule z powodu ograniczonych ram tekstu nie omawia się innych wskaźników oraz innych polskich encyklopedii. Można by w innym miejscu wziąć szerszą podstawę badawczą dla tytułowego zagadnienia, np. wszystkie polskie encyklopedie i słowniki literaturoznawcze z XX i XXI w., następnie przebadać tą samą lub podobną metodą bibliometryczną różne wskaźniki dotyczące ilości biogramów z zakresu literatury czeskiej i słowackiej na tle wskaźników biogramów dotyczących przedstawicieli wszystkich innych literatur światowych. Kwestia ilości i proporcji biogramów w poszczególnych encyklopediach i słownikach wymagałaby jednak napisania obszernej monografii książkowej z pogranicza literaturoznawstwa i bibliometrii, z elementami pedagogiki (np., należałoby określić, jakie jest kryterium „dydaktyzmu” literatury). W niniejszej pracy stosowano jedynie do ograniczonego, przykładowego materiału w sposób ograniczony metodologię bibliometryczną (ilościową), co pozwoliło na wyciągnięcie wstępnych wniosków co do ilości i proporcji biogramów autorów czeskich i słowackich w dwóch wybranych publikacjach typu encyklopedycznego w Polsce u początków XXI wieku.

Na uwagę zasługiwałoby także przeliczenie np. ilości biogramów słowackich i czeskich autorów literatury dla dzieci i młodzieży we wszystkich encyklopediach i słownikach polskich wieków XIX–XX–XXI, co miałoby znaczenie dla przygotowania dalszych badań szczegółowych, istotnych np. dla problematyki wychowania młodzieży przez literaturę. Pedagogika i literaturoznawstwo mają tu punkty wspólne w postaci jednego i tego samego badawczego obszaru zainteresowań, jakim są dydaktyczne książki literackie, przeznaczone dla dzieci i młodzieży. W jakim stopniu polskie dzieci i polska młodzież miały (lub mają) możliwość czytania dydaktycznych dzieł autorów czeskich i słowackich, przetłumaczonych na język polski, napisanych specjalnie dla młodego odbiorcy – to jest zupełnie odrębny problem, warty podjęcia w innym miejscu. Biogramy nielicznych autorów czeskich i słowackich, piszących specjalnie dla czytelnika dziecięcego i młodzieżowego, zamieszczone w *Słowniku pisarzy świata* oraz w *Encyklopedii literatury światowej* świadczą o tym, że jak dotąd, jest to bardzo nikły wpływ, skoro na ogół brak tłumaczeń tych dzieł z języka czeskiego na polski albo z języka słowackiego na polski. Sytuację tę należałoby zmienić poprzez systematyczne dokonywanie nowych tłumaczeń wartościowych książek czeskich i słowackich, przeznaczonych specjalnie dla młodego czytelnika, a nieznanych dotąd polskiemu odbiorcy młodzieżowemu i dziecięcemu. Należałoby zainteresować wydawnictwa i stosowne instytucje Czech, Słowacji i Polski, aby ten niekorzystny stan rzeczy zmienić.

Prawdopodobnie w ogóle jest stosunkowo mało tłumaczeń książek z czeszczyzny i słowaczyny na polszczyznę, jak można wnioskować wstępnie z proporcji książek czeskich i słowackich przetłumaczonych i nieprzetłumaczonych na język polski, a odnotowanych przez *Słownik pisarzy świata* oraz *Encyklopedię literatury światowej*. Zdecydowana większość literackich i in. książek czeskich i słowackich nie ma w ogóle tłumaczeń na polszczyznę. Jak wynika z lektury *Słownika pisarzy świata* oraz *Encyklopedii literatury światowej*, bardzo liczne, podstawowe dzieła najznakomitszych autorów/autorek czeskich lub słowackich nie zostały dotąd w ogóle przetłumaczone na język polski, począwszy od dzieł Kosmasy, Jana Husa, Jana Amosa Komenskigo, Jána Kollára itd., a skończywszy na współczesnych nam autorach XXI w. Ten niekorzystny stan rzeczy należałoby obecnie zmienić dla wspólnego dobra kultur.

Jakie są z kolei proporcje w wypadku książek **polskich**, ile w sumie jest polskich dzieł (książek) przetłumaczonych, a ile dzieł (książek) nieprzetłumaczonych na język czeski lub język słowacki? To stanowi zupełnie odrębne zagadnienie, warte podjęcia w odrębnej pracy (monografii naukowej) i zapewne także zmiany stanu rzeczy, na lepsze. Chodziłoby w tym także o polskie dzieła dydaktyczne, przeznaczone dla dzieci i młodzieży, które warto by przetłumaczyć na języki czeski oraz słowacki.

Aby Polacy, Czesi i Słowacy mogli wzajemnie ubogacać się własnymi literaturami narodowymi, niezbędny jest duży, stały, systematyczny, całościowy wysiłek translatorski, wydawniczy, naukowy i popularyzacyjny, medialny, krytycznoliteracki i naukowy. Potrzebna jest wola władz odpowiednich instytucji z Polski, Czech i Słowacji organizująca masowo dobrej jakości wzajemne translacje językowe dzieł, organizująca środki i obieg wydawniczy ww. dzieł przetłumaczonych, stale w mediach popularyzująca wartościowe dzieła literatur narodowych Czech i Słowacji w Polsce, a wartościowe dzieła literatury polskiej – na Słowacji i w Czechach, jak również dzieła słowackie w Czechach i czeskie na Słowacji. Chodzi o to, abyśmy – jako narody zachodniosłowiańskie, bardzo bliskie sobie od ponad tysiąca lat pod względem kulturowym, językowym, obyczajowym, religijnym, narody wywodzące się z jednego, praszłowiańskiego pnia – nadal zacieśniały wzajemne, przyjazne relacje, w tym celu, by kolejne tysiąclecie naszego dotychczasowego, na ogół dobrego współlistnienia okazało się bogatsze, owocniejsze we wzajemną, międzynarodową wymianę dzieł literatury pięknej i dzieł o literaturze pięknej (teoria literatury, historia literatury, krytyka literacka, dydaktyka literatury) – dla korzyści wszystkich trzech stron: Czechów/Czeszek, Polaków/Polek i Słowaków/Słowaczek. Powinniśmy wspólnie pracować na nasz przyszły sukces kulturowy, także na niwie literatury pięknej, w tym – dydaktycznej literatury dla dzieci i młodzieży (wartościowej literatury dydaktycznej, przygodowej, popularyzacyjnej itd.). Formalnie niepodległe kraje: Rzeczpospolita Polska, Republika Czeska i Republika Słowacji jako państwa, czyli instrumenty w rękach odpowiednio suwerennych Narodów: Polskiego, Czeskiego i Słowackiego – powinny się zjednoczyć dla wspólnego dobra kulturowego. Bez zjednoczenia sił twórczych w kulturze będziemy ubożsi o to, czego nie wzięliśmy od innych, od sąsiadów, choć mogliśmy to uczynić, bo było to w zasięgu ręki. Wspólny, trójjęzyczny (w trzech wersjach językowych: po polsku, po czesku i po słowacku), wielki, obszerny słownik kilku tysięcy pisarzy polskich, czeskich i słowackich – to dobry krok na początek jako międzynarodowy projekt naukowy. Musimy się najpierw wzajemnie rozpoznać, co kto ma, co kto reprezentuje w literaturze, a później przystąpić do masowych tłumaczeń literatur narodowych na języki sąsiadów. W ramach Wspólnoty Europejskiej byłoby możliwe podjęcie się jednego, wielkiego projektu literaturoznawczego i translatorskiego. Rzecz jest do zrobienia, potrzeba tylko dobrej woli i ludzi.

Literatura

ČERNÝ, Václav

1989 *Europejskie źródła czeskiej kultury*; ed. Jacek Baluch; przeł. Wacław Przesmyczka (Kraków: Oficyna Literacka)

MARTINEK, Libor

2008 *Życie literackie na Zaolziu 1920–1989: wybrane zagadnienia*; tłum. Joanna Czaplińska et al. (Kielce: Oficyna Wydawnicza STON 2), 178 s., bibliogr., przyp., indeks

MAŚLANKA, Julian (ed.)

2004 *Słownik pisarzy świata* (Kraków: Zielona Sowa), 1135 s., indeksy

MAŚLANKA, Julian (ed.)

2005 *Encyklopedia literatury światowej* (Kraków: Zielona Sowa), 1046 s., indeksy

Nowa Encyklopedia Powszechna PWN

1996, t. 1–6 (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe)

Title

International image of Czech and Slovak literature. Czech and Slovak's writers in contemporary Polish encyclopedias (selected examples)

Resumé

The author analyzed two Polish contemporary encyclopedias of literature, entitled: „Słownik pisarzy świata” („The Vocabulary of Writers from all over the World”, published in Cracow in 2004 year) and „Encyklopedia literatury światowej” (The Encyclopedia of the World Literature, published in Cracow in 2005 year). The main problem was the next: how many biographies of Czech and Slovak's writers are represented in these editions? The author shows especially problems of quantity (number) of Slovak and Czech's women-writers, problem of quantity (number) of writers for children and youth, problem of proportions Slovak and Czech's ancient writers (who were born and lived between 9th and 18th centuries), and modern and contemporary Czech and Slovak's writers, who were born and lived in 19th and 20th centuries. The author shows, how many Slovak and Czech's writers were emigrants. It concerns only biographies of Slovak and Czech's writers, who are represented in two published books (vocabulary and encyclopedia, *vide supra*). This article is the first text on this theme in subject literature. The author said, that international relations between Czech, Slovak and Polish's cultures (literatures) in future depends mainly from more number of translations in area of literature. More translations of literature are necessary for well relations between national cultures in Czech Republic, Slovakia and Poland. Especially it is necessary more translations in didactic literature for children and youth, now. For education through literature we need more well-done beautiful books from Czech and Slovak and Polish literature. The author makes conclusions (concludes), that scientific researches on this theme are need in future in this area between literature, education and bibliography.

Słowa-klucze

polskie encyklopedie, literatura światowa, wychowanie przez literaturę, literatura dla dzieci i młodzieży, tłumaczenia literatury pięknej, biografie, literatura czeska, literatura słowacka, płeć autorów

Key words

Polish encyclopedias, world literature, educations through literature, literature for children and youth, translation of fine (beautiful) literature, biographies, Czech literature, Slovak literature, gender (*sexus*) of authors

Biogram

Marek Mariusz Tytko, Dr nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Wydział Filozoficzny, 2007), magister historii sztuki (UJ, Wydział Historyczny, 1992), ukończył Podyplomowe Studia Informatyki (UJ, Wydział Filologiczny, 1994), studiował filozofię (UJ, Wydział Filozoficzno-Historyczny, 1986/1987), bibliotekarz dyplomowany (specjalizacja: dydaktyka biblioteczna, egzamin państwowy przed Komisją Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Łódź 2010), pracownik Uniwersytetu Jagiellońskiego (od 1991–), pracownik Biblioteki Jagiellońskiej (1991–1994 i 2009–nadal) i Archiwum UJ (1994–2009), nauczyciel akademicki w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informatyki w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (1997/1998), nauczyciel akademicki (kustosz dyplomowany) Uniwersytetu Jagiellońskiego (od 1 X 2011–), autor kilkudziesięciu artykułów naukowych z zakresu: pedagogiki, historii, historii sztuki, bibliotekoznawstwa, informatyki, archiwistyki, literaturoznawstwa, biografistyki, filozofii, religioznawstwa, autor haseł do *Powszechnej Encyklopedii Filozofii* oraz *Encyklopedii Katolickiej*, wykładowca w Instytucie Historii w Uniwersytecie Jagiellońskim (2010), członek kilku towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Polskiego Towarzystwa Teologicznego, Polskiego Towarzystwa Informatyki, Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, stypendysta Fundacji Lanckorońskich (miesięczne stypendium przyznane przez Komisję Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie na naukowy pobyt w Rzymie w 2009), dwukrotny stypendysta rzymskiego Austriackiego Instytutu Historycznego, stypendia pobytowe przyznane na dwukrotny, miesięczny pobyt naukowy w Rzymie (2010 i 2011). Mieszka w Krakowie.